



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus
Tractatus de Prædestinatione, de Trinitate, de Angelis, & de homine

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Art. II. An essentia divina sit de conceptu formali & quidditativo
relationum, & è converso?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77146](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77146)

ARTICULUS II.

An essentia divina sit de conceptu formali & quidditativo relationum, & e converso?

§. I.

Quibusdam praeiudicis referuntur sententiae, & prima conclusio statuitur.

48 **N**otandum primò, aliqua posse inter se realiter formaliter identificari, & tamen unum non esse de conceptu quidditativo alterius: ut patet in homine, in quo singularitas realiter formaliter à gradu specifico & genetico non distinguitur, ut suppono ex metaphysica, & tamen non est de conceptu quidditativo speciei, sed se habet ut accidens logicum vel metaphysicum respectu illius. Item rationalitas est identificata realiter formaliter cum animalitate, & tamen nemo dicet esse de quidditate illius, aliàs non posset à rationalitate praescindi; sicut ens à suis modis seu differentiis praescisum non est. Quamvis ergo divinae relationes realiter formaliter identificentur cum essentia, ut contra Scotum articulo praecedenti ostendimus: adhuc restat dubium, an essentia sit de conceptu quidditativo relationum, & relationes de conceptu essentiae: Pro cuius resolutione.

Notandum secundò, essentiam divinam dupliciter posse concipi: uno modo, conceptu quasi transcendentali, prout praecise dicit rationem entis increati, & actus puri, quae in omnibus perfectionibus divinis transcendentaliter includitur; sicut ens creatum transcendentaliter se habet ad substantiam & accidens, & ad omnes perfectiones creatas; alio modo, prout reduplicative significat rationem divinae naturae, & quatenus est eminenti quodam modo radix divinarum operationum & attributorum.

49 Notandum tertio, duobus modis aliquid ad essentiam seu quidditatem alterius posse pertinere: primò ut ejus constitutivum, seu differentiam essentialem; quo pacto rationalitas ad essentiam hominis pertinet: secundò ut modum aut terminum intrinsecum, à quo petit essentialiter modificari aut terminari; sicut modi essendi per se & in alio se habent respectu entis. His praemissis.

50 Circa propositam difficultatem tres sunt celebres sententiae. Prima docet, nec essentiam esse de conceptu quidditativo relationum, nec relationes de conceptu quidditativo essentiae. Ita Molina disp. 6. concl. 4. Vazquez disp. 127. cap. 2. Alarcon Tract. 5. disp. 2. cap. 13.

Secunda existimat essentiam quidem esse de conceptu formali relationum, sed relationes non esse de conceptu essentiae. Hanc defendunt ex Thomistis Ferrariensis, Zumel, & Gonzalez; & ex Patribus Societatis Suarez, Granado, & Arrabal.

Tertia deniq; quae communior est in Schola D. Thomae, asserit essentiam esse de conceptu relationum, & relationes de conceptu essentiae. Non tamen ab omnibus eodem modo defenditur haec sententia. Quidam enim distinguunt essentiam divinam per modum transcendentis, & per modum naturae: priori modo asserunt esse de quidditate relationum, & e converso relationes de conceptu quidditativo essentiae, secus autem in posteriori acceptione. Alii hujus distinctionis non fa-

ciunt mentionem. Alii denique expressè asserunt mant essentiam divinam sub utraq; ratione esse de quidditate essentiae. Pro explanatione veritatis dico primo: Ratio entis divini est de quidditate divinarum relationum.

Probatur primò ex Divo Thoma infra quartum 33. art. 3. ad 1. ubi de communibus & essentialibus loquens, ait: *illa includuntur in intellectu priorum: in intellectu enim Persona Patris intelligitur Deus.* Ex quibus verbis hoc argumentum conficio. Essentia divina, ut habet rationem transcendentis increati, includitur essentialiter in persona divina: Ergo & in divina personalitate nihil dicit concretum quoad rem, quod non dicat etiam abstractum, licet differant quoad modum significandi; unde D. Thomas hic & quaeq; 8. de potentia art. 2. eodem modo philosophatur de concretis & de abstractis. Tum etiam quia sicut totum quod est de formali conceptu Dei, est etiam de conceptu formali Deitatis; ita & totum quod est de conceptu formali Patris, est etiam de conceptu formali paternitatis.

Probatur secundò conclusio ex eodem D. Doctoris hic art. 2. & infra quartum 39. art. 1. ubi docet, quod sicut se habet esse inherens & accidentale respectu relationis creatae, ita se habet esse substantiale divinum, respectu relationis increatae ac divinae: Sed esse inherens & accidentale est de conceptu formali relationis creatae, ut docetur in Logica: Ergo esse substantiale divinum, seu ratio substantiae divinae & increatae, est de conceptu formali relationis divinae.

Tertio suadet eadem veritas: Si divinae relationes non includerent in suo conceptu rationem entis divini, non includerentur in conceptu illius & consequenter isti conceptus distinguerentur cum mutua exclusione: Sed hoc est impossibile: Ergo &c. Major ab Adversariis ultro conceditur. Minor autem, quam negat, sic probatur. Ex conceptibus mutuo se excludentibus non potest non resultare compositio saltem rationis: At haec cum simplicitate divinarum personarum nequit subsistere: Ergo &c.

51 Respondebis, quod licet divina simplicitas excludat realem aut formalem compositionem, imò compositionem metaphysicam ex genere & differentia; non tamen excludit omnem compositionem virtutalem, aut rationis, quae ex genere & differentia non sit.

Sed contra: Non minoris imperfectionis est compositio rationis ex forma sive modo, & subiecto, quam ex genere & differentia; cum in utraq; aliquid potentialitatis admiserit necessarium; non enim minus comparatur ut potentia subiectum ad formam, quam genus ad differentiam: At compositio admittit, est ad minus et relegari debet à Deo, quam compositio ex genere & differentia.

Adde quod, data inter formalitates divinas mutua conceptuum exclusione, per bonam consequentiam inferretur possibilis compositio metaphysica ex genere & differentia: Ergo si haec relegendatur à Deo, non minus removere debet differentio conceptuum, cum mutua exclusione operativa. Probatur Antecedens: nam eo ipso quod sit possibilis mutua exclusio conceptuum, poterit dari conceptus aliquis non communis, à particularibus omnibus praecisus; v.g. ratio communis personae, à tribus personis omnino praecisus.

Atqui admissa communitate ista cum præcisio- A
no commoda, ponitur univocatio, cum in tali
conceptu nulla actu imporetur diversitas; &
univocacione admissa, conceptus ille commu-
nitas genericus erit: Ergo admissa mutua exclu-
sione objectivâ conceptuum, per bonam conse-
quentiam inferitur possibilis compositio meta-
physica ex genere & differentia.

Denique probatur conclusio ratione, quâ
sentit S. Bernardus contra Gilbertum serm. 80.
in Cantica, ubi sic ait: *Recedant novellinon Dia-
liti, sed Hæretici, qui magnitudinem quâ magnus
est Deus, & item bonitatem quâ bonus, sed & sa-
pientiam, quâ sapiens, & justitiam quâ justus, postre-
mo Divinitatem quâ Deus est; Deum non esse im-
possibile disputant. Sed si Deus non est, quid est?* Eo-
dem modo nobis licebit arguere: Cum enim
paternitas, ut distinguitur virtualiter à natura
divina, sit essentialiter ens, & non sit creatum,
ut patet; si non est essentialiter ens divinum &
in creatum, quid essentialiter est? cum inter ens
divinum & ab alio, & inter creatum ac increatum, ni-
hil possit assignari medium.

Respondet Vazquez ubi supra: quod licet
inter esse ens à se, & ab alio, inter creatum &
in creatum, in re non detur medium, factâ tamen
aliquâ reduplicacione, vel addito aliquo mo-
do, potest medium assignari. Sicut inter esse
album & non album, in re medium non datur, si
tamen reduplicatio fiat de homine ut discursi-
vo, prout sic, nec albus, nec non albus est. Ita
patet; inter hoc quod est relationem à parte
rei esse ens creatum, vel increatum, non datur
medium, unde relatio divina à parte rei ens in-
creatum est: reduplicando tamen supra relatio-
nem, ut virtualiter ab essentia distinctam, nec
est essentialiter ens creatum, nec increatum; sed
solum relatio.

Sed contra primò: Reduplicatio illa distin-
ctionis virtualis ab essentia, non tollit quin es-
sentialiter prædicetur de illa ratio entis ut sic;
alioquin divinae relationes sub tali reduplica-
tione essent purum nihil, aut merum ens ratio-
nis. Ergo nec tollit quod de illa essentialiter præ-
dicetur aliquod ex membris, per quæ adæquatè
dividitur ens: Sed non ens creatum: Ergo ens di-
vinum & increatum. Minor subsumpta, & ulti-
ma Consequentia patent: prima autem proba-
tur. Nam verificato ente ut sic, si nullum ex
membris dividendis verificetur, illa non adæ-
quabitur rationem divisi, & consequenter divi-
no adæquata non erit.

Contra secundò: De quocumque affirmatur
ens, & negatur ens divinum, affirmatur ens
creatum, non solum in re, sed quavis factâ red-
uplicacione: Ergo pariter affirmato ente, & ne-
gato creato, rectè colligitur affirmatio entis di-
vini, non solum in re, sed etiam sub quacumque
reduplicacione.

Addo quod exemplum adductum est omni-
no extra rem. Diviso enim hominis in album
& non album, non est essentialis, sed subjecti in
accidentia: unde cum accidentia subjecto non
competant, nisi ut existenti, & sint extra rei es-
sentialiam, nec ratione essentia cum reduplicatio-
ne subjecto conveniant; consequens fit quod
addito, ly essentialiter, vel reduplicatâ essentia,
nec unum nec alterum extremum de subjecto
affluatur, sed subjectum præscindat ab utroq;
extremo. In nostro autem casu divisio est essen-
tialis, & divinum cum illa reduplicacione con-

veniens est essentialiter, ac proinde aliquod ex-
tremum, sive unum ex membris dividendis, cum
illa reduplicacione ei competere debet.

§. II.

Statuitur secunda conclusio.

Dico secundò: divina essentia, non solum sub
ratione entis increati, sed etiam sub ratione
naturæ considerata, est de quidditate divina-
rum relationum. Hæc conclusio licet sit contra
aliquos recentiores Thomistas, asserentes natu-
ram divinam sub conceptu naturæ non includi
intrinsicè & essentialiter in divinis relationi-
bus, manifestè tamen sequitur ex fundamentis
jam statutis; quæ vel nihil probant, vel hanc et-
iam conclusionem evidenter demonstrant.

In primis enim certum est, essentiam divinam, 61:
nec dum sub ratione entis increati, sed etiam sub
conceptu naturæ consideratam, esse de essentia
& quidditate divinarum personarum. Sicut e-
nim persona humana essentialiter includit natu-
ram humanam, cuius est individua substantia,
ita & persona divina naturam divinam essentia-
liter debet includere: Ergo divina essentia, sub
ratione naturæ, est de essentia & conceptu for-
mali divinarum relationum & personalitatum.
Consequentia patet ex supra dictis: nam, ut su-
pra ex D. Thoma dicebamus, nihil dicit concre-
tum in Deo, quod non dicat etiam abstractum;
licet quantum ad modum significandi differant.
Unde sicut totum quod est de conceptu Dei, est
etiam de conceptu formali Deitatis; ita omne
quod essentialiter importatur in conceptu divi-
narum personarum, includitur etiam in concep-
tu divinarum personalitatum, seu relationum.

Præterea, si relatio in Deo non includeret in 62:
suo conceptu divinam essentiam, ut reduplica-
tivè habet rationem naturæ, non clauderetur
etiam in conceptu ipsius essentia, ut concedunt
illi Authores contra quos disputamus: At hæc
mutua exclusio repugnat simplicitati Dei: Ergo
&c. Probatur hæc Minor: quia eo ipso quod
divina natura non claudat, nec claudatur in
conceptu paternitatis, erit in potentia ad illam,
anquam ab illa determinabilis & actabilis:
Ergo ex illa & paternitate resultabit compositio
rationis ex actu & potentia; quæ (ut supra
ostendimus) non minus pugnat cum simplici-
tate Dei, quam compositio ex genere & diffe-
rentia. Ut ergo hoc inconveniens vitetur, asse-
rendum est, essentiam divinam, etiam sub for-
malitate naturæ consideratam, esse de conceptu
quidditativo divinarum relationum, nec posse
ab illis perfectè abstrahi, sed implicitè saltem
in eis includi.

Confirmatur & magis illustratur hæc ratio. 63:
Relatio divina non solum determinat seu mo-
dificat Deitatem sub ratione essentia, vel enti-
tatis increate, sed etiam sub conceptu naturæ,
& quatenus est radix divinarum operationum,
& actum notionalem: Ergo si ex hoc quod
determinat Deitatem sub ratione essentia, vel
entitatis increate, cum mutua exclusione con-
ceptuum, sequitur compositio rationis ex essen-
tia & relatione; ex eo etiam quod determinet
Deitatem sub conceptu naturæ, & detur mutua
exclusio conceptuum, inferitur compositio ra-
tionis ex relatione & essentia per modum natu-
ræ considerata.

Dices forte, quod ut nulla ex Deitate sub con- 64:
ceptu naturæ, & ex paternitate, resultet com-
positio



positio, sufficit Deitatem sub conceptu entitatis increatae claudi in conceptu paternitatis.

Sed contra: Etsi ratio entis, transcendentaliter inclusa in substantia, transcendat differentias contrarias substantiæ, quia tamen hæc sub proprio conceptu non transcendit illas, facit cum eis compositionem metaphysicam: Ergo quoddam ratio entis divini & increati transcendentaliter imbibatur in Deitate sub conceptu naturæ, & claudatur essentialiter in conceptu paternitatis, non impedit quominus ex Deitate sub conceptu naturæ, & ex paternitate illam terminante, resultet compositio rationis, si Deitas sub ratione naturæ non sit de conceptu essentiali paternitatis.

65. Tertiò probatur conclusio. Quidquid prædicatur de paternitate realiter, essentialiter prædicatur de illa: Sed essentia divina, ut habet rationem naturæ, prædicatur realiter de paternitate: Ergo & essentialiter. Minor patet, Major autem probatur. Subjectum prædicationis est essentialiter in potentia ad id quod realiter de illo & non essentialiter prædicatur; sicut est etiam in potentia formali ad id quod prædicatur de ipso entitativè & non formaliter: Sed paternitas divina ad nihil est in potentia essentialiter, quod de ipsa realiter prædicatur; aliàs actus purus non esset: Ergo nihil prædicatur de divina paternitate realiter, quod essentialiter non prædicetur de illa.

Confirmatur: Quidquid prædicatur realiter de paternitate divina, debet prædicari de illa cum summa unitate possibili: At unitas identitatis essentialis major est, quam unitas solius identitatis realis, & aliàs est possibilis, ut ex argumentorum solutione constabit: Ergo &c.

66. Denique in favorem ejusdem conclusionis militat evidens testimonium D. Thomæ, desumptum ex primo ad Annibaldum dist. 33. quæst. unica art. 1. ad 4. quod ita procedebat. De quocumque prædicatur essentia, prædicantur essentialia attributa: hæc autem non prædicantur de proprietatibus; non enim dicitur quod paternitas sit sapiens, vel quod creet: Ergo proprietates non est essentia. Cui argumento sic respondet: Ad quartam dicendum, quod attributa essentialia possunt significari in abstracto, vel in concreto: sicut in abstracto sic essentialiter prædicantur & de essentia & de proprietate in abstracto acceptis; dicimus enim quod essentia divina, vel etiam paternitas, est bonitas vel sapientia Dei. Ex quibus verbis evidenter probatur nostra conclusio. Nam argumentum quod sibi D. Thomas opposuerat, procedebat de divina essentia, nedum per modum essentia, vel entitatis increata, sed etiam per modum naturæ considerata: At de illa prout sic asserit prædicari essentialiter, si in abstracto sumatur, de divinis relationibus: Ergo manifestè sentit divinam essentiam sub ratione naturæ esse de conceptu illarum essentialiter. Major in qua est difficultas, probatur. Argumentum procedebat de essentia, quatenus est radix attributorum: At essentia, prout est attributorum radix, non est essentia per modum essentia tantum, vel entitatis increata, sed etiam per modum naturæ: Ergo &c. Probatur Major: Etenim major argumenti erat hæc: De quocumque prædicatur essentia, prædicantur essentialia attributa; quam propositionem concessit D. Thomas: At hæc propositio solum est vera de essentia, ut est attributorum radix: Ergo argumentum procedebat de essentia ut radice attributorum.

67. Confirmatur hic discursus, & ampliùs expli-

atur. Nam de quo prædicatur essentialiter attributa in abstracto, prædicatur essentialiter natura divina per modum naturæ: Sed D. Thomas loco allegato aperte fatetur prædicari essentialiter attributa in abstracto de paternitate: Ergo de illa prædicatur essentialiter divina essentia sub conceptu naturæ. Probatur Major: Attributa divina, sive in concreto, sive in abstracto, radicanter in divina natura sub conceptu naturæ: Ergo non stat ea prædicari de aliquo essentialiter, de quo non prædicetur natura divina sub conceptu naturæ.

Confirmatur ampliùs: non minore difficultatem reperitur Adversarii in eo quod attributum sapientia, ut habet rationem attributi, & virtualiter distinguitur ab essentia, sit de conceptu formali divinarum relationum, quia quod natura divina, ut habet rationem naturæ, & quatenus est radix attributorum, ad conceptum quidditativum illarum pertinet: Sed D. Thomas primum concessit, ut patet ex verbis relatis: Ergo & illi secundum debent concedere.

Ex dictis inferes primò, Deitatem sub ratione essentia consideratam, includi essentialiter in relationibus: Tum quia ratio essentia & natura identificatur in Deo sine virtuali discrimine, ut in Tractatu de attributis ostensum est: Tum etiam quia rationes quæ id probant de Deitate sub conceptu naturæ, à fortiori id demonstrant de Deitate sub conceptu essentia.

Inferes secundò, Deitatem, sub conceptu essentia & naturæ, esse de quidditativo attributorum conceptu, quod multi concedunt quæ respectu relationum id negant; constatque eisdem argumentis, quibus respectu relationum hujusmodi inclusionem ostendimus.

§. III.

Diluuntur argumenta Adversariorum.

Contra præcedentes conclusiones impugnantur Copponunt Adversarii celebre testimonium D. Thomæ, desumptum ex quæst. 8. de Potentia art. 2. ad 6. ubi ait: Per se autem prædicatur aliquod de aliquo, quod prædicatur de eo secundum propriam rationem; quod verò non secundum propriam rationem prædicatur, sed propter reidentitatem, non ita prædicatur per se. Cùm ergo dicitur: Essentia divina paternitas, non prædicatur paternitas de essentia divina, propter identitatem rationis, sed propter identitatem rei; & similiter nec essentia de paternitate, quæ alia est ratio essentia & relationis. Ergo sentit D. Thomas, essentiam divinam non esse de ratione formali relationum, nec de illis prædicari essentialiter, sed veluti accidentaliter. Unde ibidem subdit: Licet in Deo nullum sit accidens, est tamen quedam similitudo accidentis, in quantum quædam invicem prædicantur secundum accidens, & differunt ratione, sunt unum subjecto.

Respondeo primò Divum Thomam in hac parte quæst. 39. art. 6. ad 2. expresse asserere, quod ista propositio est per se: Pater est Deus, quam ista, Deus est Pater. Unde quando loco allegato dicit hanc propositionem: Essentia divina est paternitas; non esse per se, intendit solum non esse per se, ex parte modi significandi, non autem ex parte rei significata; sic enim eisdem se explicat in resp. ad 4. ubi ait: Relativè divina, licet significent id quod est divina essentia, non tamen per modum essentia: quia non per modum

modum inexistens, sed per modum se habentis ad a-

Unde juxta D. Thomam, divinarum relationes, quantum ad modum significanti, se habent per modum accidentis, & prædicatur veluti accidentaliter de divina essentia, quamvis ex parte rei significantæ sint de conceptu ejus quidditativo, & de illa prædicatur essentialiter, ut s. sequenti ex eodem S. Doctore ostendemus.

Secundò responderi potest, D. Thomam, nomine prædicationis per se, & secundum propriam rationem, intelligere id quod prædicatur de aliquo, tanquam expressum ejus constitutum: hoc autem modo, nec paternitas de essentia, nec essentia de paternitate prædicatur; paternitas enim non est expressum constitutum naturæ divinæ, nec essentia est expressum constitutum paternitatis; sed quid implicite inclusum in illa, ratione summæ actualitatis. Non autem negat D. Thomas, essentiam per se formaliter de paternitate enuntiari, tanquam prædicatum transcendentaliter in illa inclusum, imò potius id docet locis supra allegatis.

Objicit secundo Vazquez: Relationes divinarum, saltem per rationem, adveniunt divinæ essentiae, & personas divinas constituunt: Sed non possent per rationem advenire essentiae, nec personas divinas constituere, si divinam essentiam in suo conceptu includerent: Ergo essentiam in suo conceptu non includunt. Major parer, Minor etiam quoad primam partem videtur certa. Quod enim intelligitur advenire alteri, illud secundum rationem non includit; sicut quod alteri advenire realiter, non includit illud realiter. Probatur verò quantum ad secundam. Constitutum non potest dicere totum quod est in re constituta: At qui si relationes in se includerent divinam essentiam, & dicerent totum quod personæ divinæ; illæ enim relationem tantum cum divina natura important: Ergo non possent personas divinas in ratione personæ constituere. Sicut si rationale in suo conceptu includeret essentialiter animal, non constitueret proprie hominem, sed potius esset ipse homo.

Respondeo concessa Majori, negando Minoram, quantum ad utramque partem. Ad probationem primæ partis dicendum est, veram esse Majorem de eo quod advenit alteri, illudque determinat quoad explicitum & implicitum; scilicet autem de eo quod solum advenit & determinat quoad explicitum: ut patet in ente, cui secundum rationem adveniunt modi essendi per se, & in alio, illudque per rationem determinat; & tamen ens est de conceptu modorum, quia modi secundum rationem solum explicitam concipiuntur enti advenire, illudque per majoris solum expressionem determinare & contrahere. Unde quia relationes divinæ, solum quantum ad rationem explicitam, concipiuntur essentiae advenire, illamque per majorem solum expressionem determinare, hoc non impedit, quin divina essentia in eis implicite includatur. Quare.

Ad probationem secundæ partis ejusdem Minoris, distinguo Majorem. Constitutum non potest dicere totum quod est in re constituta, explicitè concedo: implicite nego: nam modus essendi per se constituit ens in ratione substantiæ, & tamen ratione entis in suo conceptu implicite includit. Item Deus dicitur proprie Deitate constitutus, quamvis Deitas, quantum ad rem significatam, importet totum quod Deus, Cur ergo si-

A militer, paternitas v. g. non poterit personam Patris constituere, quamvis implicite divinam essentiam includat, & consequenter implicite dicatur totum quod explicitè in persona Patris importatur?

Explicatur hoc magis. Duplex est genus constitutionis: una est per compositionem realem, vel rationis, qualis est constitutio physica hominis ex corpore & anima, & constitutio metaphysica ex animali & rationali: altera est per omnimodam simplicitatem, qualis est constitutio divinæ naturæ & personæ. Quod primo modo constituit, neque explicitè, neque implicite potest totum includere, quod in re constituta reperitur: ut patet in exemplo adducto de constitutione hominis, nam neque anima realiter includit corpus, neque rationale includit animal per rationem, sed illud à suo conceptu excludit. Quod verò secundo modo constituit (ut contingit in proposito) non debet quidem explicitè dicere totum quod est in re constituta, potest tamen implicite illud in se includere: nam, ut dicebamus, Deitate constituitur Deus, tanquam formæ, & tamen Deitas, quantum ad rem significatam, importat totum quod Deus.

Tertiò arguunt Adversarii ex pluribus absurdis & inconvenientibus, quæ videntur sequi ex nostra sententia. In primis enim, si divina essentia de paternitate prædicetur essentialiter, de illa etiam prædicabitur essentialiter quod sit communicabilis tribus personis: Sed hoc repugnat, cum incommunicabilitas sit de ratione paternitatis: Ergo &c. Sequela Majoris probatur. De quo prædicatur essentialiter divina essentia, prædicatur etiam omne prædicatum illi essentialiter: Sed esse communicabilem tribus personis, est prædicatum essentialiter divinæ essentiae: Ergo si divina essentia de paternitate prædicetur essentialiter, de illa etiam prædicabitur essentialiter quod sit communicabilis tribus personis.

Secundò inferunt, si essentia divina in relationibus essentialiter includeretur, multiplicatis relationibus, illa realiter multiplicaretur: Sed hoc est contra fidem, & destruit mysterium Trinitatis: Ergo &c. Sequela probatur: Non aliâ ratione, multiplicatis realiter relationibus, multiplicatur entitas divina, nisi quia entitas divina transcendit relationes, & in illis essentialiter includitur: Ergo si divina essentia in relationibus essentialiter includatur, illasque transcendat, multiplicatis realiter relationibus, illa realiter multiplicabitur.

Tertiò sequeretur, inquit, produci essentiam divinam, productâ filiatione: quia non aliâ ratione, productâ filiatione, producitur ejus realitas, nisi quia est illi essentialis: Ergo si divina essentia sit essentialis filiationi, productâ illa, produceretur.

Quartò, Si divina essentia prædicetur essentialiter de filiatione, hæc propositio erit vera: *Filiatio est entitas improducta*: At hoc est falsum, cum opposita propositio sit vera, scilicet, *Filiatio est entitas producta*: Ergo &c.

Denique inferunt, Si essentia divina includatur essentialiter in paternitate; sicut verum est dicere, quod Pater essentia divinam intelligit, ita dici poterit, quod Pater paternitate intelligit: Sed hoc videtur absurdum: Ergo idè quod prius.

Respondeo negando hæc absurda & inconvenientia sequi ex nostra sententia. Unde ad primum, nego sequela Majoris: ad cujus probationem, distinguo Majorem: De quo prædicatur

essentialiter divina essentia, prædicatur etiam omne prædicatum illi essentialiter: vel absolute, vel cum addito, concedo Majori absolute semper, nego Consequentiam. Itaque, de paternitate non potest absolute & sine addito dici, quod sit communicabilis Filio, bene tamen cum addito, & cum specificatione essentia. Unde licet hæc propositio sit falsa: *Paternitas est communicabilis Filio*: hæc tamen est vera: *Paternitas est essentia divina communicabilis Filio*. Et certe Advertarii eadē difficultate premuntur, cum fateantur hanc propositionem esse veram, *Paternitas est realiter essentia divina*: hanc autem falsam: *Paternitas est realiter communicabilis Filio*. Sicut ergo, ut essentia divina prædicatur realiter de paternitate, necessarium non est quod communicabilitas prædicatur realiter absolute, sed solum cum addito & specificatione essentia, asserendo: *Paternitas est essentia divina realiter communicabilis*. Ita in nostra opinione est dicendum de prædicatione essentiali.

83 Dices: Intellectio, volitio, justitia, & misericordia, aliaque divina attributa prædicantur absolute, de quocumque prædicatur essentia divina. Ergo pariter de paternitate absolute dici poterit, quod sit communicabilis tribus personis, si de illa prædicetur essentialiter divina natura.

Sed nego Consequentiam: quia prædicata quæ essentialiter affirmantur de essentia vel natura divina, sunt in duplici differentia: alia enim de illa affirmantur absque reduplicatione superioritatis ejus, & virtualis distinctionis quæ à relationibus differt: alia verò prædicantur de illa, ut superior est ad personas, & reduplicatâ virtuali distinctione ab illis. Prædicata primi generis absolute prædicantur, de quocumque absolute affirmatur essentia; unde absolute dicuntur de paternitate intellectio, volitio, &c. secus autem prædicata posterioris conditionis. Cum ergo communicabilitas affirmetur de essentia, cum reduplicatione superioritatis realis, quam habet ad tres personas, & virtualis distinctionis ab illis, consequens est, quod non affirmetur de quavis relatione absolute, sed cum addito & specificatione essentia.

Hoc explicari potest exemplo desumpto ex Philosophia. Nam essentialiter est ens, quod sit specificativum nostri intellectus; & tamen quamvis ens absolute dicatur de rationalitate, non dicitur absolute de illa quod sit specificativum intellectus humani, sed cum addito & specificatione entitatis. Unde hæc propositio est falsa: *Rationalitas specificat intellectum humanum*: hæc autem vera: *Rationalitas sub conceptu entitatis intellectum humanum specificat*; & hoc non alia de causa, nisi quia specificatio convenit enti, non absolute, sed cum reduplicatione expressionis proprii conceptus, & distinctionis quæ gaudet à differentis.

Ad secundum inconveniens, nego sequelam Majoris. Ad cujus probationem, concessio Antecedente, nego Consequentiam, & paritatem. Ratio discriminis est, quia realitas divina transcendit relationes per modum prædicati communis communitate rationis, abstrahentis à relatione & absolute: transcendentia autem divinæ essentia non est per communitatem rationis, sed realem; & ideo, relationibus multiplicatis, non debet divina essentia multiplicari realiter.

85 Ad tertium, nego etiam sequelam: ad cujus

A probationem, distinguo Antecedens: Non ab ratione, productâ filiatione, producitur eque realitas, nisi quia est illi essentialis: per modum prædicati communis communitate rationis, concedo Antecedens: Ex præcisa ratione prædicati essentialis, nego Antecedens, & Consequentiam. Essentia enim divina est essentialis relationibus, ut communis, non communitate rationis, sed reali: unde sicut hac ratione non multiplicatur realiter, ad realem multiplicationem relationum, ita nec producitur, illis productis.

Ad quartum admitto sequelam Majoris, & nego Minorem: non enim opponuntur illa, filiationem scilicet divinam esse entitatem multiplicatam, & esse entitatem productam: quatenus convenit filiationi ratione essentia, & alterum ratione expliciti quod dicitur filiationis. Sicut hac de causa conceduntur istæ propositiones: Tres divinæ personæ sunt una res, & sunt tres res: prima est vera ratione essentia quam Personæ implicanti: secunda ratione relationum quæ exprimunt, qui constabit ex infra dicendis.

Ad ultimum inconveniens nego sequelam. Licet enim intelligere, per quod natura divina constituitur, de paternitate essentialiter prædicetur; istaque propositio sit verissima: *Paternitas divina est essentialiter intelligens, imò & ipsam intelligere*: non potest tamen dici, quod Pater paternitate intelligit: quia in hac propositione duplicatur explicitus conceptus paternitatis, & distinctio virtualis quæ ab essentia divina distinguitur; sicut supra dicebamus de hac propositione: *Paternitas divina est communicabilis*. Unde sicut hic syllogismus: *Essentia divina est pluribus communicabilis: Paternitas est essentia divina: Ergo Paternitas est pluribus communicabilis*: non valet, nec est proprie expositivus, quia medium est commune multis; ita nec iste: *Pater intelligit divinam essentiam: Paternitas est formaliter divina essentia: Ergo Pater paternitate intelligit*. Si enim intelligit expositivus, constat termino communi: licet tamen non est expositivus, sed in modo *Dati*, ut contendit Vazquez, oportet quod terminus medius sit plene distributus in Majori: quo polito Major est falsa: quia sensus ejus est, quod Pater tanquam ratione formali intelligit omni eo quod identificatur cum essentia, quod est falsum.

Objicies quartò contra secundam conclusionem. Natura divina, sub formalitate nature, est radix divinatorum attributorum: Sed non potest dici quod paternitas sit radix divinatorum attributorum; attributa enim conveniunt divinæ essentia, ut præintelligitur relationibus & personis: Ergo natura divina, sub formalitate nature, non potest de relationibus divinis essentialiter prædicari.

E Respondeo concessa Majori, distinguendo Minorem: Non potest dici quod paternitas sit radix divinatorum attributorum, absolute & sine addito, concedo Minorem: cum addito & specificatione nature, nego Minorem, & Consequentiam. Solutio patet ex supra dictis nam eodem modo philosophandum est de hac propositione: *Paternitas est radix attributorum, ac de illa: Paternitas est communicabilis Filio*. Unde licet de paternitate non potest absolute & sine addito dici, quod sit communicabilis Filio, bene tamen cum addito & specificatione essentia, ut cum dicitur: *Paternitas est essentia divina communicabilis Filio*. Ita pariter non potest absolute & sine addito de paternitate enuntiari, quod sit radix divinatorum attributorum.

attributorum, bene tamen cum addito & specificatione naturæ divinæ, dicendo: Paternitas est natura divinæ, quæ est radix divinatorum attributorum.

Obijciunt ultimò quidam Recentiores Thomistæ contra eandem conclusionem. Si essentia divina, sub formalitate naturæ, in relationibus essentialiter includeretur, deberet ab illis contrahi & determinari: Sed essentia divina, sub formalitate naturæ, non potest à relationibus divinis contrahi & determinari; quia sub hoc conceptu & formalitate consideratur ut ultimò contracta ac determinata in propria linea, ac proinde ut non ulterius contrahibilis per alias lineas: Ergo essentia divina, sub conceptu & formalitate naturæ, non potest in relationibus divinis essentialiter includi.

Respondeo distinguendo Majorem. Debetet ab illis contrahi & determinari, determinatione propria & rigorosa, sicut genus contrahitur per differentiam, nego Majorem: determinatione impropria, quæ fit per modum majoris expressionis, sicut minus explicitum determinatur per magis explicitum, concedo Majorem; & sub eadem distinctione Minoris, nego Consequentiam. Patet hæc responsio ex dictis in solutione ad secundum argumentum. Sicut enim ut essentia divina, sub ratione entitatis increatæ, in divinis relationibus essentialiter includatur, non requiritur quod ab illis propriè & rigorosè determinatione contrahatur, sed sufficit quod divinæ relationes magis explicitè aliquam formalitatem, quæ in illa implicitè tantum continetur: ita etiam, ut eadem essentia, sub formalitate naturæ, in paternitate includatur, non oportet quod ab illa propriè determinetur, sed satis est, quod per paternitatem magis explicitè aliqua formalitas relativa quæ in conceptu naturæ divinæ implicitè continetur.

Neque valet, si dicas paritatem non tenere: quia essentia divina, sub ratione entitatis increatæ considerata, se habet per modum transcendentis, sed si consideretur sub conceptu & formalitate naturæ. Hoc, inquam, non obstat: quia quod habet ens increatum, ratione suæ transcendentis, id habet essentia divina sub formalitate naturæ, propter summam puritatem & actualitatem quæ gaudet, ratione cujus non potest esse, nec concipi ut in potentia ad aliquam formalitatem absolutam vel relativam, sed illam debet in suo conceptu saltem implicitè includere: alioquin, ut supra dicebamus, ex illis duobus formalitatibus aut conceptibus fieret compositio rationis in Deo, quæ divinæ simplicitati non minus repugnat, quam compositio ex genere & differentia.

Advertendum tamen est, quod licet essentia divina, sub conceptu & formalitate naturæ, in divinis relationibus essentialiter includatur, tamen ut in illis inclusa, amittit expressionem essentialitatis & naturæ, & per modum relationis exprimitur. Quod si solum hoc velint, qui negant naturam sub conceptu naturæ claudi in conceptu relationum, quia scilicet per talem inclusionem expressionem illam amittit, libenter eis assentimur. Ceterum in hoc nullum discrimen inter essentiam divinam sub ratione entitatis increatæ, & sub formalitate naturæ, reperio: nam etiam ratio entis increati in paternitate inclusa, propriam expressionem entitatis amittit, & per modum relationis exprimitur.

Tom. II.

Dico tertio, relationes esse de conceptu essentiali Divinitatis.

Probatum primò ex D. Thoma infra quæst. 39. art. 6. ad 2. ubi docet hanc propositionem: *Deus est Pater: non minus esse per se, quam istam: Pater est Deus.* Unde cum hæc posterior sit per se primo modo, quia prædicatum est de essentia subiecti, ut jam ostendimus, idem dicendum est de priori.

Addo quod idem S. Doctor quæstione præcedenti art. 2. ad 3. ait: *In ipsa perfectione divini esse continetur & Verbum intelligibiliter procedens, & principium Verbi &c.* Unde Cajetanus ibidem & 3. parte quæst. 2. art. 2. ad 5. & quæst. 3. art. 3. asserit quod si Deitas pro meritis definiretur, includeret in sua ratione formali non solum quid est sapientiæ, justitiæ, misericordiæ, & reliquorum attributorum, sed etiam quid est paternitatis, filiationis, & spirationis.

Eadem veritas ex fundamentis supra statutis facile potest suaderi. Ut enim §. 1. & 2. ostendimus, & fatentur Authores secundæ sententiæ, cum quibus in præsentibus disputamus: Essentia divina includitur essentialiter in conceptu relationum: Ergo & relationes in conceptu essentialitatis. Probatum hæc Consequentia: quia impossibile est duos conceptus objectivos ita inter se comparari, ut unus essentialiter includatur in alio, & alius pariter non includatur in ipso. Unde quia ens per rationem includitur in omnibus differentiis, à nulla potest per rationem perfectè separari ut communiter docetur à nostris Thomistis, in Antepredicamentis, & in Metaphisica. Ratio autem hujus doctrinæ est, quia abstractio seu præcisio est motus quidam separativus: terminus autem ad quem separationis non potest in termino à quo separationis reperiri: Ergo eo ipso quod unum in alio essentialiter continetur, illud in quo includitur, per rationem ab eo separari aut præcindi non potest.

Confirmatur: Id præstat perfecta præcisio per conceptus, quod realiter facit realis separatio: sed impossibile est quod unum sit realiter perfectè separatum ab altero, nisi etiam alterum sit perfectè separatum ab illo: Ergo etiam repugnabit duos conceptus objectivos ita se habere, ut unus perfectè per rationem abstrahatur ab alio, & alius non sit pariter per rationem perfectè præcisus ab illo.

Dices: Animal perfectè abstrahit ab homine & equo, & tamen homo & equus non possunt concipi sine animali: Ergo duo conceptus objectivi ita possunt inter se comparari, ut unus essentialiter includatur in alio, quamvis iste pariter non includatur in illo.

Sed facile responderetur, negando Antecedens: genus enim non abstrahit propriè à speciebus, ad quas ut totum potenziale comparatur, sed à differentiis essentialibus, quæ se habent veluti compartes, unà cum illo totum metaphysicum componentes, ut docetur à nostris Thomistis in Logica & Metaphisica.

Tertio principaliter probatur conclusio ex aliis fundamentis supra statutis. Essentia divina est realiter formaliter paternitas: Ergo est paternitas essentialiter. Antecedens constat ex dictis contra Scoti articulo præcedenti. Consequentia autè probatur primò: Ideo essentia divina est paternitas per identitatem formalem, quia formalitas

essentia est infinita in ratione formalitatis : At etiam infinita est in ratione essentia. Ergo est paternitas per identitatem essentialem.

Secundò probatur eadem consequentia : Ideò primum conceditur, quia aliàs formalitas Divinitatis esset in potentia ad paternitatē formaliter, & ex utraq; resularet in Patre compositio realis formalis : Ergo eadem ratione, si Divinitas non est paternitas per identitatem essentialem, erit ad paternitatē in potentia essentialiter, & ex utraq; resulabit in Patre compositio essentialis.

Tertiò probatur : Prædicatum competens realiter formæ, non prout in potentia, sed ratione actualitatis, & prout in actu, non solum realiter, sed etiam essentialiter enuntiatur de illa : Atqui paternitas convenit Divinitati realiter, non prout in potentia, sed ratione summæ actualitatis : Ergo non solum realiter, sed etiam essentialiter prædicatur de illa.

Quartò : Si semel admittatur, prædicatum aliquod realiter formaliter enuntiar de Deo, & non essentialiter, cur repugnabit Deitatem realiter formaliter de paternitate prædicari, & tamen non enuntiar de illa essentialiter ? Ergo si hoc secundum repugnat, ut fatentur Auctores contra quos disputamus in præsentī, primum etiam erit impossibile.

99 Deniq; omīssis aliis rationibus, probatur conclusio ex alio fundamento supra exposito. Essentia divina, cum sit actus purissimus, identificat sibi relationes summā identitate possibili, imò & imaginabili, dummodo ex illa nullum sequatur inconveniens : Sed identitas essentialis, major est identitate solummodo reali formali, & aliàs ex tali identitate essentia cum relationibus, nullū sequitur inconveniens : Ergo identificat illas, non solum reali formali, sed etiam essentiali identitate. In Majori nulla est difficultas, illamque multi ex Adversariis assumunt, ad probandum Divinitatem de relationibus essentialiter prædicari. Minor etiam pro prima parte, probatione non indiget : pro secunda verò probatur primò. Si enim aliquid inconveniens ex tali identitate inferretur, maximè esset, quòd cum omne quod de prædicato essentialiter dicitur, debeat etiā de subiecto essentialiter enuntiar, si filiatio v.g. essentialiter conveniret essentia, & essentia paternitati, fieret inde, ut filiatio essentialiter competere paternitati, & hæc esset vera propositio : *Paternitas est Filiatio essentialiter* : Sed hoc inconveniens non sequitur : Ergo &c. Probatur Minor : Ex identitate formali reali filiationis cum essentia, & essentia cum paternitate, non sequitur paternitatē cum filiationem formaliter identificari, aut filiationem de paternitate enuntiar formaliter, eò quòd cum identitate reali formali stet inter illa distinctio rationis : Atqui etiā cum identitate essentiali filiationis cum essentia, & essentia cum paternitate, stat inter illa distinctio rationis : Ergo ex identitate essentiali utriusq; relationis cum essentia, non sequitur inter relationes identitas aut prædicatio essentialis.

100 Explicatur hoc magis : Non minus lumine naturali notum est, quæcumq; identificantur cum tertio, identificari inter se, quàm principium illud cui innituntur Adversarii : *Quando quidpiam prædicatur de quopiam, quidquid prædicatur de prædicato, prædicatur etiam de subiecto* ; imò hoc secundum supra primum fundari debet : Sed primū non tenet, quando extrema identificata realiter cum tertio, ratione distinguuntur ab illo, ut do-

cer D. Thomashic art. 3. ad 1. vel quando non identificantur cum tertio adæquate; quare certum colligere realiter eas identificari inter se : Ergo pariter secundum principium ad sui infallibilitatem exposcit, ut prædicatum de subiecto enuntietur sine distinctione virtuali seu rationis ab ipso, vel prædicatione essentiali adæquate; & consequenter ex eo quod essentia de paternitate essentialiter prædicetur, & de essentia filiatio, non licebit colligere filiationem de paternitate essentialiter dici, eò quòd essentia virtualiter de ratione à paternitate & filiatione distinguatur, & nulla ex istis adæquet essentiam.

Secundò probatur eadem Minor principalis Quod dicitur ut proprietas de prædicato, non minus debet ut proprietas de subiecto enuntiar, quàm quod essentialiter dicitur de prædicato, debeat essentialiter dici de subiecto : Sed filiatio v.g. prædicatur de Deo ut proprietas, in sententia Adversariorum, absque eo quod de Patre, cui convenit essentialiter Deitas, ut proprietas prædicetur : Ergo etiam potest de essentia dici essentialiter, & tamen de Patre aut paternitate non essentialiter prædicari.

Tertiò probatur contra illos, qui nobiscum affirmant essentiam divinam essentialiter includi in relationibus. Illi enim fatentur filiationem produci, & tamen negant produci essentiam, etiam si essentia in paternitate essentialiter includatur : Ergo pariter, non obstat quod paternitas includatur in essentia essentialiter, possit communicari, proindeque stare potest essentialis inclusio paternitatis in essentia, absque eo quod paternitas debeat prædicari de Filio, de quo essentialiter prædicatur essentia; cum prædicatio in communicatione fundetur.

Quod amplius confirmatur. Non minus communiter docetur à Conciliis & Patribus, paternitatem esse Patri propriam, & non communicari Filio, quàm quod Deitas illi communicetur. Sed ad veritatem primi necessarium non est, quod omne prædicatū, essentialiter in paternitate includatur, sit Patri proprium, & Filio non communicatum : Ergo ad veritatem secundi necessarium non erit, quòd omne prædicatum essentialiter in paternitate contentum, Filio communicetur.

Deniq; contra omnes Adversarios eadem Minor principaliter suadet. Illi enim fatentur essentialitè esse divinæ naturæ, quòd sit communicabilis tribus Personis : Sed hoc prædicatum non enuntiat essentialiter de Patre, hæc enim propositio est falsa : *Pater est communicabilis tribus Personis* : Ergo ex eo quòd filiatio v.g. essentialiter prædicetur de essentia, & hæc de Patre etiam essentialiter, non sequitur debere enuntiar de illo filiationem.

Dico ultimò, Relationes divinas non esse de conceptu quidditativo divinæ naturæ, ut metaphysicum ejus constitutivum, vel per modum prædicati essentialis, sed tanquam modos aut terminos, quibus natura divina essentialiter potest modificari aut terminari.

Prima pars conclusionis patet : Nam id metaphysicè constituit naturam divinam, quod primò in illa intelligitur, & se habet ut radicalium divinæ perfectionum : Sed id quod primò in Deo intelligitur &c, non sunt relationes, sed aliqua perfectio absoluta : Ergo relationes ad metaphysicam divinæ naturæ constitutionem non pertinent.

Secunda pars non est minus certa: Prædicatum enim quidditativum alicujus naturæ debet æquè patere ac ipsa natura, & prædicari de quocumque illa prædicatur: Sed paternitas verbi gratiæ quæ illa prædicatur: non æquè patet ac divina natura, nec dicitur de quocumque; illa prædicatur: nam divina natura prædicatur de Filio, non verò paternitas: Ergo relationes non sunt de conceptu quidditativo divinæ naturæ, tanquam prædicata illius essentialia. Unde restat ut ad ejus conceptum quidditativum pertineant, tanquam termini aut modificationes essentialiter per se modificari aut terminari, sicut modi essendi per se & in alio, ad conceptum quidditativum entis pertinent.

§. V.

Converuntur fundamenta adversa sententia.

Obijciunt in primis Adversarii; D. Thomas quæst. 3. de potentia art. 2. ad 6. docet prædicationem istam, *Deus est Pater*, non esse per se formalem, sed identicam: Ad si paternitas includatur essentialiter in Divinitate, esset proprium per se formale, cum omne prædicatum essentialiter in aliquo inclusum, per se formaliter enuntietur de illo: Ergo paternitas in Divinitate essentialiter non includitur. Et infra quæst. 33. art. 3. ad 1. ait, *Communio absolute dicta de intellectu propriorum, sed non e converso: in intellectu communi personarum patris intelligitur Deus, sed non convertitur*: Ergo ex mente D. Thomæ, paternitas in conceptu Divinitatis essentialiter non includitur.

Obijciunt etiam plura SS. Patrum testimonia, quæ etiam videntur militare contra nostram sententiam. Nam Boëtius in libro de Trinitate, ait Trinitatem non dici substantialiter de Deo. Et Augustinus 7. de Trinitate cap. 6. & sequentibus, docet relationes non prædicari de Deo secundum substantiam. Et Damascenus libro 3. de fide cap. 6. sic habet: *Characteristica autem hypostaseos naturæ sunt*. Denique Athanasius dialogo de Trinitate contra Anomæum, dicit generationem non esse quiddessentialia.

Ad D. Thomam respondeo illum in primo testimonio solum negare prædicationem istam, *Deus est Pater*, esse per se formalem, formalitate constitutionis & expressionis, quod libenter fitur; relationes enim non exprimentur in conceptu essentia, nec metaphysicè illam contrahunt: non autem negat esse formalem, formalitate inclusionis.

Vel secundo dicitur, illam prædicationem non esse per se formalem, per modum prædicati essentialis, eo modo quò attributa de essentia dicuntur: esse tamen formalem, per modum terminationis & modi essentialis, ut in ultima conclusionem exposuimus.

In secundo etiam testimonio, solum intendit communia esse de intellectu propriorum, tanquam prædicatum illis essentialia, enuntiatum de omni de quo propria prædicantur: quæ ratione propria non sunt de intellectu communi, quia nec prædicantur essentialia, sed modi essentialis, nec prædicantur, immediate saltem, de omni de quo communia prædicantur. Et hoc sufficiens est in D. Thomæ, quod erat, communia esse propria propriis, subsistendi consequentiâ, quia nempe non valet: est Deus, ergo Pater.

Eodem modo intelligenda sunt & explicanda SS. Patrum testimonia ab Adversariis allegata:

A solum enim intendunt, relationes divinas non prædicari de Deo essentialiter, per modum constitutivi, vel per modum prædicati essentialis: qualiter attributa de Deo enuntiantur, non negant tamen de illo dici essentialiter, per modum terminationis, aut modi essentialis.

Secundo arguunt: Juxta Concilia & SS. Patres, Pater communicat Filio totam essentiam; ita enim expressè habetur in Concilio Lateranensi cap. *Firmiter*, & cap. *Damnatus*, & in Florentino in litteris sanctæ unionis: At si paternitas esset de essentia Divinitatis, Pater generando Filium non communicaret illi totam essentiam, cum non communicet illi paternitatem: Ergo paternitas ad essentiam Divinitatis non pertinet.

B Confirmatur primò: Si paternitas esset de Divinitatis essentia, Filius non esset perfectus & integer Deus; quia illi deesset aliquid ad essentiam Divinitatis pertinens, nempe ipsa paternitas, quæ illi per æternam generationem non communicatur, ut definitur in præfatis Conciliis: Consequens est falsum, & hæreticum: Ergo idem quod prius.

C Confirmatur secundò: In illo priori origine, quò Pater intelligitur constitutus, & potens generare, & nondum intelligitur Filius generatus, intelligitur tota & integra, ac perfecta Divinitas; & tamen non omnes relationes & personæ ibi intelliguntur: Ergo illæ non sunt de Divinitatis essentia.

D Ad objectionem respondeo, Patrem communicasse Filio totam essentiam, non tamen totaliter: quia ei communicavit constitutivum Deitatis in esse naturæ, & omnia attributa & prædicata essentialia, non tamen omnem modum essentialis. Ex quo solum sequitur, paternitatem non pertinere ad essentiam Divinitatis, ut constitutivum ejus metaphysicum, vel ut prædicatum essentialia, quod libenter fatemur: non tamen quòd non pertineat ad essentiam illius, tanquam modus essentialis. Et quidè in sententia Adversariorum, ex eo quòd SS. Patres doceant, Patrem communicasse Filio totam substantiam, non licet inferre illi communicasse paternitatem, quæ tamen ad substantiam Deitatis pertinet, ut illi fatentur. Insuper ex eo quòd doceant Patrem non communicasse Filio paternitatem, non licet colligere non communicasse illi Divinitatem, quæ in sententia plurimum ex Adversariis est de paternitatis essentia. Pariter ergo ex eo quòd Patres doceant, Patrem communicasse Filio totam suam essentiam, non licet inferre, vel paternitatem de essentia Divinitatis non esse, vel communicatam fuisse Filio.

E Ad primam confirmationem respondeo primò, negando absolute Majorem: Tum quia relationes non addunt perfectionem ad essentiam divinam, ut dicemus articulo sequenti; unde ex eo quòd singulis personis non competant, non tollitur quin quilibet persona sit integer Deus, integritate perfectionis: Tum etiam, quia non omnis modus essentialis Divinitati, singulis personis debetur.

Vel secundo, majoris claritatis gratiâ, distinguo eandem Majorem: Filius non esset perfectus & integer Deus, integritate prædicatorum essentialium sibi debitâ, nego Majorem: integritate modorum essentialium, qui Divinitati debentur, & non singulis personis, concedo Majorem. Hoc idem argumentum Adversarii tenentur solvere, loquendo de integritate reali, sicut nos illud solvimus, loquendo de integritate essentiali.

Ad secundam confirmationem, similiter respondeo,

Ad secundam confirmationem, similiter respondeo,

Library

deo, quod in illo priori originis, quo Pater intelligitur constitutus, & potens generare Filium, intelligitur à nobis tota essentia, quia pro tali signo in eo concipiuntur omnia attributa & prædicata essentialia; sed non intelligitur totaliter, quia non explicatur pro illo signo omne quod pertinet ad essentiam divinam, tanquam modificativum & terminativum illius.

117. Tertiò obijciunt: Quidquid essentialiter prædicatur de Divinitate, prædicatur etiam essentialiter de singulis personis divinis: At de Patre non prædicatur essentialiter filiatio, neque contra de Filio paternitas: Ergo paternitas & filiatio non sunt de essentia Divinitatis.

Hoc argumentum plurimum extollant & magnificant Adversarii, illudque Suarez evidens ac demonstrativum appellat. Longè tamen à veritate distat illius iudicium: nam argumentum illud est purè sophisticum, ac simile illi quod Hæretici formant contra Mysterium Trinitatis, hoc modo: Quidquid entitativè & realiter est Deus, seu essentia divina, est in qualibet persona divina, & de illa prædicatur: Sed filiatio v. g. est realiter entitativè Deus, seu essentia Dei: Ergo filiatio convenit cuilibet personæ divinæ, & de illa prædicatur. Quare sicut hoc argumentum est purum sophisma, & peccat mutando quid in ad aliquid (quod D. Thomas appellat fallaciam accidentis in Divinis) ita & argumentum Suarez. Unde

118. In forma respondeo primò, distinguendo Majorè: Quidquid essentialiter prædicatur de divina natura, tanquam quid, seu per modum prædicati quidditativi, eo modo quo attributa de illa enuntiantur, prædicatur etiam essentialiter de singulis personis divinis, concedo Majorè. Quod prædicatur tanquam ad aliquid, & per modum relationis, seu tanquam modus inadaquatè divinæ naturæ, nego Majorè. Paternitas autem & filiatio, ut sæpè diximus, nõ sunt prædicata quidditativa divinæ naturæ, nec ad metaphysicam ejus constitutionè pertinent, sed solum sunt modi quidam inadaquatè & inconvertibiles, à quibus essentia divina, ob infinitam suam secunditatem, peti essentialiter modificari & terminari: unde illis sublati, destrueretur divina essentia.

Potestque hoc explicari, vel exemplo entis, quod essentialiter peti modificari per modos existendi per se, & in alio: unde illi sunt de conceptu quidditativo entis, quamvis totam ejus latitudinem & amplitudinem non adæquent, nec sint cum eo convertibiles. Id enim, ut sæpè diximus, habet essentia divina ratione infinitatis, & summa actualitatis, quod habet ens ratione suæ transcendentiæ & communitatis. Aptius adhuc exemplum esset ad hoc explicandum, si natura humana subsisteret à parte rei separata ab individuis, ut ponebat Plato in tali enim casu natura identificaret sibi essentialiter omnia individua, & tamen quodlibet seorsim esset inadaquatè respectu illius.

119. Secundò responderi potest argumento Suarez, aliter distinguendo eandem Majorè: Quidquid essentialiter prædicatur de Divinitate, prædicatur etiam essentialiter de singulis personis: vel absolute, vel cum reduplicatione essentiæ, concedo Majorè: absolute semper, nego Majorè. Similiter distinguo Minorè: de Patre non prædicatur filiatio: absolute, concedo Minorè: cū reduplicatione essentiæ, nego Minorè, & Consequentiam. Solutio patet ex supra dictis: sicut enim hac propositio: *Paternitas est communicabi-*

lis, absolute concedi non potest, bene tamen addito, & specificatè essentiæ ex parte subjecti, dicendo scilicet: *Paternitas est essentia divina, participans communicabilis*. Ita etiam ista: *Pater est filius*, absolute concedenda non est; bene tamen ista: *Paternitas est essentia, qua filiaro essentialiter est*.

Obijcies ultimò: Si relationes essentialiter includerentur in divina essentia, illa non esset purè absoluta, sed partim absoluta, & partim relativa: imò & ad aliud relata, proprius enim effectus relationis est, constituere relatum ad aliud.

Respondeo quòd hoc inconveniens sequetur, si relationes includerentur in essentia divina explicite, & constitutive, aut per modum prædicati essentialis: sed cum autem, ex eo quòd implicite tantum, & tanquam modi quidam inadaquatè in ea includantur: ut patet exemplo entis simplicius adducto. Ex eo enim quòd modus differentialis prædicamenti relationis implicite in ente includatur, non sequitur rationem entis sic esse ad aliud relatum, quia ad hoc necessarium esset ut explicite & constitutive in illo importaretur.

Dices: Ex eo quòd ratio entis includit implicitè diversitatem modorum, non gaudet perfectè unitate, sed solum unitate analogà: Ergo patet, si divina essentia implicite contineat diversitatem relationum, perfectè unitate & simplicitate non gaudebit.

Respondeo distinguendo Antecedens: Prædicatum ex illa causa, nego Antecedens. Ex illa, & quia illud finitus conceptus est, & communis solum communitate rationis, concedo Antecedens, nego Consequentiam: nam conceptus explicitus essentiæ divinæ infinitus est, & communis non communitate rationis, sed reali.

ARTICULUS III.

Quomodo realis relationum distinctio fieri possit, cum perfecta identitate illarum in essentia.

Hanc difficultatem merito appellat Gregorius Nysenus, *ENIGMA SACRATISSIMUM*, cujus perfecta intelligentia & solutio usque ad clarum Dei visionem differenda est. Unde notè otiose in Evangelio dicitur, de nocte venisse quemdam ad amicum suum, & rogasse: *Domine, accommoda mihi tres panes*, quos non esse aliud quam Trinitatis cognitionè (quæ verus animi cibus est) docet August. Serm. 29. de verbis Domini. De nocte enim venit: quia caliginosa & obscura est, quandiu in hac vita mortali sumus.

120. Et trium personarum in unitate indagatio, & Responsum est verius, quam hinc peregrinantium. Quod etià fortè sub mysterio indicatum est Genes. 18. ubi dicitur Abraham in ostio Tabernaculi fuisse, quando tres vidit, & unum adoravit: quò tunc incipiat anima in Trinitate personarum naturæ unitatem aspicere; cùm in extremis constituta, è tabernaculo corporis egreditur.

Quia tamen Catholicus Doctor debet fidei mysteria defendere, & ostendere illa principis luminis naturalis minime repugnare, nec esse contra rationem, quamvis sint supra rationem: idcirco proposita difficultas breviter discutienda est: & quomodo realis relationum aut personarum distinctio, cū perfecta identitate illarum cū essentia, coherere possit, breviter oportet exponere.